

мического роста в странах с переходной экономикой // Постсоветский институционализм: Монография / Под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьева. – Донецк: Каштан, 2005. – 480с.

4. Латов Ю.В., Латова Н.В. Экономическая ментальность как неформальный институт российской экономики // Постсоветский институционализм: Монография / Под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьева. – Донецк: Каштан, 2005. – 480с.

5. Наумов А. Хофстидово измерение России (влияние национальной культуры на управление бизнесом) // Менеджмент. – 1996. – № 3.

6. Капелюшников Р. Крупнейшие и доминирующие собственники в российской промышленности // Вопросы экономики. – 2000. – № 1.

7. Латов Ю.В. Власть-собственность в средневековой России // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2004. – Т. 2. – № 3.

8. Милов Л.В. Великорусский пахарь и особенности российского исторического процесса. – М.: РОССПЭН, 1998.

9. Зырянов П.Н. Полтора века споров о русской сельской общине // Проблемы социально-экономической и политической

истории России XIX-XX веков. – СПб.: Алтея, 1999.

10. Лемещенко П.С. Институциональные закономерности и тенденции функционирования кредитной системы Беларуси // Постсоветский институционализм – 2006: Власть и бизнес / Под ред. Р.Н. Нуреева. Ростов-на-Д.: Наука – Пресс, 2006. – 512с.

11. Лученок А.И. Эффективность и перспективы белорусской институциональной модели // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 34-1. – Донецк, ДонНТУ, 2008. – С. 179-185.

12. Быконя С.Ф. Институт экономической безопасности: проблемы развития предпринимательства и детенизации экономики Украины // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 34-2. – Донецк, ДонНТУ, 2008. – С.22-28.

13. Гордон М.В., Оленцевич Н.В. Этноментальные институты как фактор экономического развития // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 34-1. – Донецк, ДонНТУ, 2008. – С.124-129.

14. Статистичний щорічник України за 2007 рік. – К.: Консультант, 2008. – 572 с.

Статья поступила в редакцию 19.11.2008

К.А. РИТІКОВА,

Донецький національний технічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ЦІЛЬОВОГО ФОНДУ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Внаслідок надмірної експлуатації стан навколишнього середовища погіршується дуже швидкими темпами. Ці зміни мають глобальний негативний характер, виявляються у погодних аномаліях та у стихійних лихах в різних регіонах світу. В Україні в умовах ринкової економіки багато промислових та сільськогосподарських підприємств прагнуть задовольнити свої інтереси, не зважаючи на закони природи.

Представники наукової думки – історики, соціологи, економісти, екологи та біологи в своїх роботах звертали увагу на

небезпеку споживчого підходу до природокористування. Свого часу такі вчені, як В.І. Вернадський, Н.І. Вавілов, К.А. Тімірязев звертали увагу на деградацію природного середовища внаслідок антропогенного впливу без компенсуючих заходів.

Однією з причин погіршення стану довкілля є неефективність діючих природоохоронних механізмів, і особливо їх фінансового блоку, які фактично зведені лише до податків на видобуток ресурсів і їх

© К.А. Ритікова, 2008

продаж, платежів за забруднення природи, без раціональної системи напрямків їх використання.

У вітчизняній науці розроблені основні теоретико-методологічні основи фінансово-економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності, зокрема у працях Балацького О.Ф. [1], Данилова-Данільяні В.І. [2], Каченко О.Л. [3], Ендерса Альфреда [4], Шимовой О.С. [5] та інших. Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 року №1264-ХІІ [6] визначено, що в Україні фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища здійснюється за рахунок Державного бюджету України, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, фондів охорони навколишнього природного середовища, добровільних внесків та інших коштів. Основу фінансування природоохоронних програм на регіональному та місцевому рівнях складають кошти фондів охорони навколишнього природного середовища. Одним з джерел формування цільових бюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища є збори за забруднення навколишнього природного середовища та штрафи за порушення природоохоронного законодавства. В роботах таких авторів, як Коровкіна Є.Б. [7-8], Мазур Т [9] та інших розглядаються теоретичні основи формування та використання фінансових ресурсів цільових бюджетних фондів. Андреева Н.Н. [10], розглядаючи екологічні аспекти фінансового менеджменту, підкреслює зменшення обсягів фінансування природоохоронної діяльності як в Україні, так і в США. Водночас досить недостатньо дослідженими залишаються питання принципів формування цільових бюджетних фондів, особливо природоохоронного напрямку, та методики розподілу грошових коштів цих фондів.

Необхідність дослідження фінансових відносин зумовлена негайною потребою усунення істотних розбіжностей між потребою фінансового забезпечення екологічного захисту та фінансовими можли-

востями економіки в цілому. Тому основні напрями удосконалення процесу фінансування природоохоронної діяльності зв'язані, перш за все, з формуванням раціональної структури системи формування та використання фінансових ресурсів цільових фондів охорони навколишнього природного середовища.

Недостатній рівень впровадження природоохоронних заходів визначається, перш за все, недостатнім фінансуванням цих заходів з цільових фондів охорони навколишнього природного середовища. Основним джерелом фінансування природоохоронних заходів в Україні є власні кошти підприємств і в невеликих об'ємах фінансові ресурси обласних і місцевих цільових фондів охорони навколишнього природного середовища.

Це пов'язано з особливостями планування фінансових ресурсів фонду в поточному періоді і невчасним наданням виділених грошових коштів, що значно ускладнює їх освоєння і використання в плановому періоді. Виходячи з цього, представляється необхідним змінити існуючу систему формування фінансових ресурсів цільових фондів охорони навколишнього природного середовища в наступних напрямках:

– конкретизувати цільову спрямованість витрачання грошових коштів фонду – на вирішення державних природоохоронних проблем і виконання локальних (місцевих, виробничих) завдань природоохоронної діяльності;

– зменшити кількість рівнів, створивши дворівневу систему розподілу фінансових ресурсів цільового фонду охорони навколишнього природного середовища;

– сформувати більш обґрунтований підхід до стягування платежів за забруднення навколишнього природного середовища залежно від його стану і фактичного впливу виділених чинників забруднення.

Виходячи з цього ціллю статті є обґрунтування необхідності розробки нових підходів щодо формування та використання коштів цільового бюджетного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Як показав аналіз напрямів витрачан-

ня Державного фонду охорони навколишнього природного середовища за останні десять років, за рахунок коштів державного фонду охорони навколишнього природного середовища фінансуються вирішення державних проблем, не пов'язаних з господарською діяльністю підприємств. Представляється доцільним, зважаючи на особливу важливість вирішуваних проблем, виділити два напрями формування і витрачання грошових коштів цільових фондів на різних рівнях формування бюджету (державному або обласному) (рисунок 1).

За рахунок фінансових ресурсів державного цільового фонду охорони навколишнього природного середовища рекомендується фінансувати здійснення загальнодержавних екологічних завдань, які безпосередньо не пов'язані з результатами господарською діяльністю промислових і сільськогосподарських підприємств. Так, в 2006 році за рахунок коштів державного фонду охорони навколишнього природного середовища фінансувалися заходи щодо захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь, комплексний протипаводковий захист в басейні р. Тиса в Закарпатській області і ін. [11].

В цьому випадку державний цільовий фонд охорони навколишнього природного середовища рекомендується формувати за рахунок надходжень від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг) всіх суб'єктів господарювання України, а не тільки забруднювачів навколишнього природного середовища.

Зіставлення цих даних з об'ємом виробництва товарів дає можливість зіставити долі збору за забруднення ОПС від виробництва товарів (%) і частки збору за забруднення навколишнього природного середовища від виробництва товарів промисловості (%). На підставі даних таблиці 1 можна зробити висновок, що за останні роки спостерігається тенденція збільшення цих показників приблизно в 7–9 разів в порівнянні з 1997 роком. Це може бути пояснено зміною політики держави відносно формування цільових фондів охорони на-

вколишнього природного середовища – збільшенням нормативів зборів і відрахувань. Крім того, це може бути значною мірою пов'язано із зростанням промислового виробництва і відповідним збільшенням забруднення навколишнього природного середовища всіма виділеними чинниками, а також із зміною структури розподілу зборів за забруднення навколишнього природного середовища між державним, обласними і місцевими рівнями.

Як видно з таблиці 1, частка планових надходжень до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища не перевищує 0,075 % від виробництва товарів всіх суб'єктів господарювання і 0,1% від суми виробництва товарів промисловості. Тому доцільно діяльність всіх підприємств, які виробляють продукцію (товари, роботи, послуги) оподатковувати природоохоронним податком в розмірі до 0,1% від суми чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг).

Фінансові ресурси, сформовані за рахунок природоохоронного податку, доцільно направляти до Державного фонду охорону навколишнього природного середовища.

Розмір відрахувань з чистого доходу у вигляді природоохоронного податку може коригуватися при складанні державного бюджету на плановий рік залежно від суми чистого доходу всіх суб'єктів господарювання, що планується, і запланованих витрат з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища на цей рік для реалізації відповідних природоохоронних заходів, формування резервної частини фонду і т.п. За рахунок фінансових ресурсів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища доцільно фінансувати загальнодержавні цільові програми, направлені на запобігання «трагедії загальних ресурсів». «Трагедія загальних ресурсів» полягає в прагненні суспільства постійно перевитрачати загальні ресурси, на які ні у кого немає права власності.

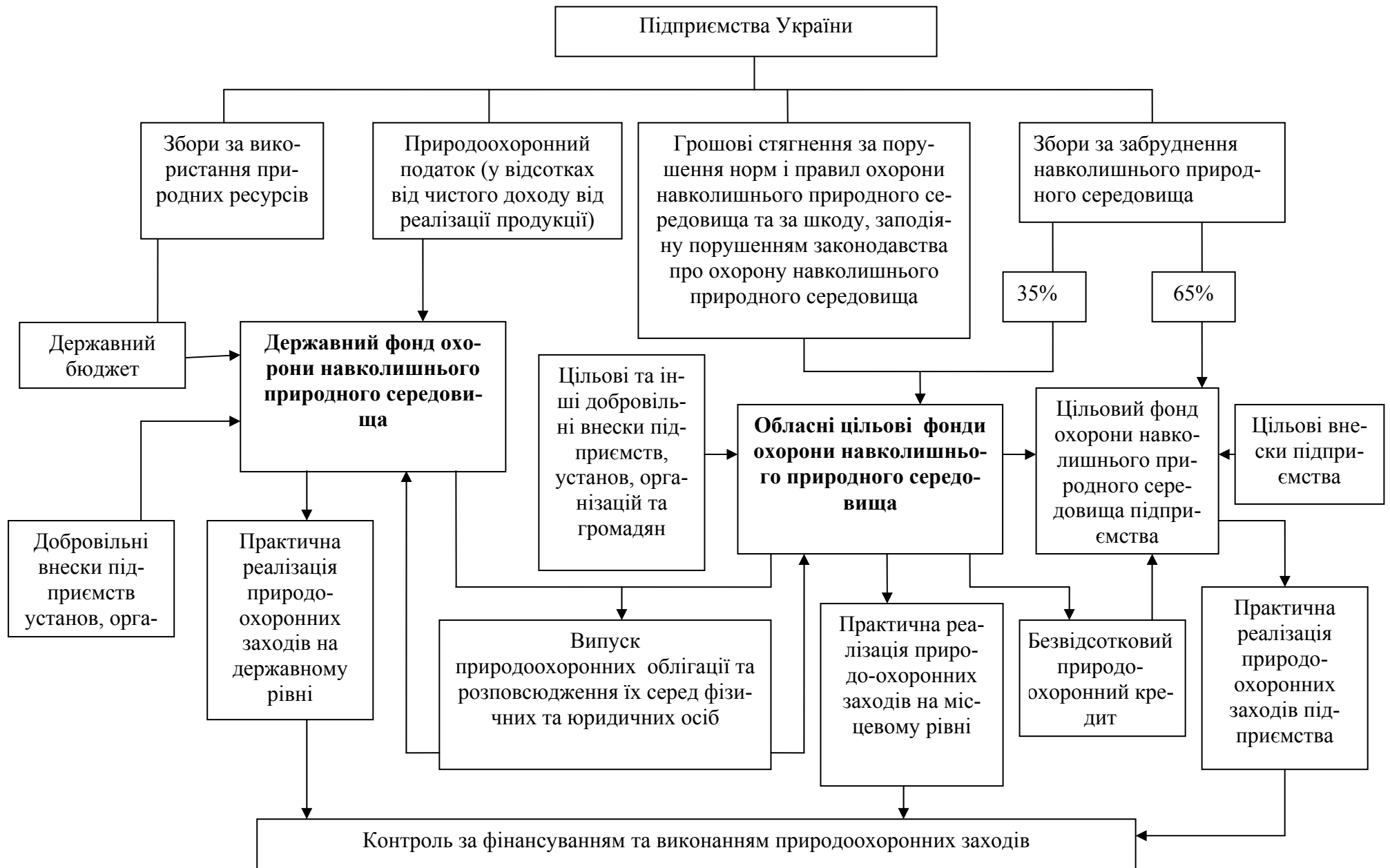

Рис. 1 – Схема формування та розподілу фінансових ресурсів цільових бюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища

Таблиця 1

**Планові надходження до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища (НПС) і виробництво товарів
за період 1997-2006 рр.**

Показник	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Збір за забруднення НПС, млн. грн.	16,0	4,3	13,076	13,076	22,67	41,4	70,0	74,4304	93,6679	501,505
Виробництво товарів, млн. грн.*, в тому числі:	127213	140484	180797	247751	280815	301293	353703	480921	580961	665416
а) промисловість	85590	95561	128516	177015	196170	215687	261773	357586	440188	502854
б) сільське господарство	30032	32758	37683	52550	66306	66430	66119	85668	94801	98410
в) будівництво	9658	9925	11335	14100	18339	19176	25811	37667	45972	64152
Частка збору за забруднення НПС від виробництва товарів, %	0,0126	0,003	0,0072	0,0053	0,0081	0,0137	0,0198	0,0155	0,0161	0,0754
Частка збору за забруднення НПС від виробництва товарів промисловості, %	0,0187	0,0045	0,0102	0,0074	0,0115	0,0192	0,0267	0,0208	0,0213	0,0997

* - вихідні дані [12, с.39]; [13, с.40]; [14, с.34]; [15, с.36]; [16, с.33]; [17, с.33]; [18, с.33]; [19, с.31]; [20, с.29].

За рахунок коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища вважається за необхідне фінансувати заходи щодо розділів «Ядерна і радіаційна безпека», «Охорона та раціональне використання мінеральних ресурсів», «Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів та ресурсів тваринного світу» і «Наука інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці».

Для суб'єктів господарювання, господарська діяльність яких виступає основною причиною негативного впливу виробничого чинника на стан навколишнього середовища, рекомендується окрім природоохоронного податку також зберегти платежі за забруднення навколишнього природного середовища в тому ж розмірі. Ці платежі представлятимуть спеціальні відрахування до обласних бюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища відповідно до територіального розміщення підприємства-забруднювача і з урахуванням зони його негативного впливу (з урахуванням рози вітрів, руху водних ресурсів і тому подібне).

Величина цих зборів визначається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 №303 «Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору» [21]. Проте порядок встановлення нормативів, затверджений цією Постановою, має ряд недоліків:

– відсутні штрафні санкції за перевищення викидів стаціонарними джерелами над дозволеними гранично допустимими викидами в атмосферне повітря. Базою нарахування збору за забруднення навколишнього природного середовища виступає фактичний об'єм викидів. Ця обставина не примушує підприємства-забруднювачів прагнути до зменшення понадлімітних викидів. Це вимагає введення жорстких штрафних санкцій за перевищення викидів стаціонарними джерелами над гранично допустимими;

– нормативи збору за забруднення навколишнього природного середовища

встановлені в 1999 році. У 2006 році нормативи зборів враховувалися з коефіцієнтом 2,373. І тільки у 2007 році нормативи були прив'язані до рівня інфляції. При розрахунку платежів нормативи збільшувалися на коефіцієнт індексу споживчих цін, рівний 1,116;

– необхідно посилити контроль за правильністю нарахування зборів за забруднення навколишнього природного середовища і за повнотою їх перерахування. Для цього необхідно створити підрозділ при Міністерстві охорони навколишнього природного середовища, який міг би періодично контролювати фактичні об'єми викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, скидань забруднених стічних вод в поверхневі водні об'єкти і розміщення відходів. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 року №212 «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для навколишнього природного середовища та періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)» [22] передбачається контроль за підприємствами з високим ступенем ризику 1 раз на рік; з середнім ступенем ризику – 1 раз в два роки; з невисоким ступенем ризику – 1 раз в 5 років.

Для підприємств, які є забруднювачами навколишнього природного середовища і платять збори за забруднення навколишнього природного середовища, рекомендується до 1 жовтня звітного року надавати в обласні органи Міністерства охорони навколишнього середовища перспективні плани впровадження природоохоронних заходів на 3 планові роки. У цих планах повинні міститися конкретні природоохоронні заходи, які підприємство планує упровадити, вартість і терміни впровадження цих заходів, очікуваний екологічний ефект від їх впровадження, а також дані про розрахункові і фактично сплачені збори за забруднення навколишнього природного середовища за звітний період.

Якщо підприємство сумлінно сплачує збори за забруднення навколишнього сере-

довища і планує протягом 3 років здійснити природоохоронні заходи, то вважається за доцільне 65% від зборів за забруднення навколишнього природного середовища (у розмірі існуючих відрахувань до Державного цільового фонду охорони навколишнього природного середовища) залишати на підприємстві як цільові кошти на охорону навколишнього середовища. Це дозволить підприємствам накопичувати фінансові ресурси для вирішення екологічних проблем на підприємстві, що призведе до поліпшення екологічного стану регіону в цілому.

Якщо в кінці першого планового періоду підприємство не освоїло кошти цільового фонду охорони навколишнього середовища або витратило їх на інші цілі, то підприємство повинне повернути їх в повному об'ємі до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища з чистого прибутку підприємства із сплатою податку на прибуток. Контроль за впровадженням природоохоронних заходів повинен бути покладений на екологічну інспекцію, а за стягуванням платежів – на податкову службу.

Аналогічна практика дії в Чехії на підприємствах металургійної промисловості [23]. Так, металургійні заводи можуть розраховувати на довгострокові «податкові канікули», якщо керівництво прийме рішення про модернізацію виробництва, яка спрямована на зменшення негативної дії даного виробництва за рахунок природоохоронних заходів. Завдяки таким послабленням, чеські металурги зобов'язалися вже через 4 роки понизити мінімум на 15% рівень шкідливих викидів в атмосферу. Але якщо запланована мета не буде досягнута, промисловцям доведеться здійснити як оплату відстрочених податків, так і значний штраф.

При недостатності засобів на фінансування впровадження природоохоронних заходів, пропонується підприємствам надати можливості отримання частини коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на безповоротній основі (у розмірі раніше сплачених зборів до обласного фонду ООПС, але не більше

20% від загальної потреби), і в розмірі до 50% від загального об'єму необхідних фінансових ресурсів у вигляді безвідсоткового природоохоронного кредиту під майбутні платежі, але не більше, ніж сума сплачених платежів до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища за останні 3 роки.

Грошові кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища рекомендується використовувати на фінансування екологічних проблем області таких як: розчищення річок; улаштування очисних споруд міських зливних каналізацій; ліквідація наслідків закриття неперспективних вугільних шахт, таких як озеленення териконів і подальший догляд за зеленими насадженнями; ліквідація підтоплення, пов'язаних із затопленням шахтних забоїв; розчищення шахтних ставків-відстійників із створенням штучних водоймищ або парків відпочинку; створення і підтримка ландшафтних парків і біорізноманітності області). При недостатності грошових коштів на фінансування цих заходів обласному фонду охорони навколишнього середовища пропонується випустити цільові природоохоронні облігації для залучення вільних грошових коштів фізичних і юридичних осіб, зацікавлених в поліпшенні екологічної обстановки в регіоні.

Використання дворівневого підходу до формування цільових фондів охорони навколишнього природного середовища і подальшому витрачання грошових коштів залежно від ієрархії вирішуваних завдань на різних рівнях управління (державний і обласні фонди охорони навколишнього природного середовища) наочно представлено на рисунку 1. Подібний підхід до формування фінансових ресурсів цільових бюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища і цільового фонду охорони навколишнього природного середовища підприємства дозволяє:

– забезпечити повнішу і своєчаснішу наповнюваність даних фондів необхідними ресурсами – за рахунок найбільш повного обліку фактичної дії негативних чинників забруднення;

– сформувати на перспективу раціо-

нальні напрями витрачання грошових коштів, призначених для фінансування природоохоронних заходів – за рахунок конкретизації природоохоронних проблем і завдань як на державному так і місцевих рівнях управління;

– обґрунтувати розмір необхідного фінансування по кожній, окремо взятої території і рівню адміністративного розподілу залежно від фактичного стану загального рівня забруднення навколишнього середовища, з урахуванням комплексного впливу чинників забруднення, що існують на даній території.

Сьогодні для розподілу коштів державних цільових фондів охорони навколишнього природного середовища використовується суб'єктивний метод, який заснований на власних поглядах працівників Міністерства охорони навколишнього середовища згідно з такими критеріями, як: відповідність загальній меті; природоохоронний ефект; ступінь масштабності екологічного впливу; наявність показників ресурсо- та енергозбереження; готовність заходу під час подання запиту та термін реалізації заходу.

При такому розподілі коштів не включено лобіювання інтересів окремих регіонів та підприємств. Тому, для більш об'єктивного розподілу коштів фондів охорони навколишнього природного середовища необхідно розробити критерії відбору природоохоронних заходів, які необхідно фінансувати в першу чергу. Одним з критеріїв такого відбору може бути рівень техногенного забруднення. Кількісне визначення рівня техногенного забруднення може виступати як основа для визначення пріоритетів розподілу коштів цільових фондів охорони навколишнього природного середовища.

Література

1. Балацкий О.Ф., Мельник Л.Г., Яковлев А.Ф. Экономика и качество окружающей природной среды. – Ленинград: Гидрометеиздат, 1984. – 190 с.
2. Экологические проблемы: что происходит, кто виноват и что делать? / Под

ред. В. И. Данилова-Данильяна. – М., 1997.

3. Кащенко О.Л. Финанси природоохоронного заходів. – Суми: Видавництво «Університетська книга», 1999. – 421 с.

4. Эндрес Альфред. Экономика окружающей среды / Пер. с нем. – К.: Либідь, 1995. – 168 с.

5. Шимова О.С., Соколовский Н.К. Экономика природопользования – М.: ИНФРА-М, 2005. – 377 с.

6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 №1264-XII (із змінами та доповненнями).

7. Коровкина Е.Б. К вопросу о развитии целевых бюджетных фондов // Финансы. – 2005. – №1. – С.19-21.

8. Коровкина Е.Б. К вопросу о практике применения целевых бюджетных фондов // Финансы. – 2005. – №11. – С.27-29.

9. Мазур Т. Державні цільові позабюджетні фонди: поняття, ознаки та права природа// Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №12. – С.36-38

10. Андреева Н.Н. Экологические аспекты развития финансового менеджмента в Украине с учетом международного опыта и в рамках экологизации инвестиционной деятельности // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 84. – С. 189-200.

11. Закон України «Про державний бюджет України на 2006 рік» від 20.12.2005 р. №3235-IV // Відомості Верховної Ради України №10-11 від 17.03.2006 р.

12. Статистичний щорічник України за 1998 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г.– Київ: Техніка, 1999.–576с.

13. Статистичний щорічник України за 1999 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г.– Київ: Техніка, 2000.–648с.

14. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г. – Київ: Техніка. 2001. – 598 с.

15. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г. – Київ: В-во "Консультант". 2003. – 663 с.

16. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Держкомстат України; За ред.

Осауленка О.Г. – Київ: В-во "Консультант". 2004. – 631 с.

17. Статистичний щорічник України за 2004 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г. – Київ: В-во "Консультант". 2005. – 591 с.

18. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г. – Київ: В-во "Консультант". 2006. – 575 с.

19. Статистичний щорічник України за 2006 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г. – Київ: В-во "Консультант". 2007. – 551 с.

20. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Держкомстат України; За ред. Осауленка О.Г. – Київ: В-во "Консультант". 2008. – 571 с.

21. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку встанов-

лення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору» від 01.03.1999 №303.

22. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для навколишнього природного середовища та періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)» від 19.03.2008 №212.

23. Гроші з повітря // InterMedia – Новини, політика, економіка, інтерв'ю, фоторепортаж, відео, здоров'я <http://www.imk.org.ua/ua/articles/26071>

Статья поступила в редакцию 19.11.2008

С.Н. РАСТВОРЦЕВА, к.э.н., доцент,

Белгородский государственный университет, Российская Федерация

ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ С РЕГИОНАМИ УКРАИНЫ

В условиях глобального экономического кризиса сохранению конкурентных позиций на мировом рынке будет способствовать развитие транснационального сотрудничества между регионами России и Украины.

Различные аспекты развития межрегиональных связей нашли широкое отражение в работах как отечественных, так и зарубежных ученых [3-6]. Однако низкая эффективность экономического сотрудничества регионов России и Украины свидетельствует о недостаточном уровне разработок в области анализа условий и предпосылок развития трансграничного сотрудничества регионов России.

Исходя из этого целью исследования является выявление перспектив экономического сотрудничества России и Украины на примере Белгородской области.

Международное экономическое сотрудничество – это объективный процесс развития многообразных экономических и научно-технических связей между отдель-

ными странами, группами стран, построенный на принципах независимости, равноправия и взаимной выгоды сторон [1]. Основой процесса является углубление международного разделения труда.

Международное экономическое сотрудничество включает внешнюю торговлю, кредитные отношения, кооперирование и сотрудничество стран в области освоения природных ресурсов, компенсационные сделки, а также широкое научно-техническое сотрудничество

Белгородская область является субъектом Российской Федерации, следовательно, возможности ее сотрудничества с регионами Украины во многом зависят от проводимой внешнеэкономической политики страны. Развитие взаимовыгодных экономических связей между Россией и Украиной имеет объективные предпосылки. Тесная взаимосвязь между странами

© С.Н. Растворцева, 2008